

TAGPINAR

AFYON

HALKEVİ MECMUASI

SAYI: 100-101 MAYIS-HAZİRAN 1943

DOĞAN BASIMEVİ - AFYON

İÇİNDEKİLER:

Afyon'da Bir Âlim Ailesi:	E. Â. Bakı.
Milliyetçiliğin Bizden İstedikleri:	F. Ş. Yersel.
Yeşillige Türkü:	O. Atılâ.
Tagpınardan Damlalar:	E. Â. Bakı.
Geceden Gelen Sesler:	H. K. Mollaoglu.
Sofra:	Ş. Enis
Yosun:	N. Erman.
Çocuğum:	E. Bayramoğlu.
Elbet Biter:	H. K. Mollaoglu.
Güzellik:	Y. Zülâli.
Adana'lı Ziya'dan Parçalar:	B. S. Sencer.
Eski Zamanlarda Afyon:	E. Â. Bakı.
Karabahtım:	Saz Şairi Firari.

TAŞPINAR

Afyon Halkevi Mecmuası
Afyon ve Çevresinden Yankılar Belirtmeğe Çalışır.

SAYI : 100—101

MAYIS; HAZİRAN - 1943

AFYON'da BİR ÂLİM AİLESİ

İMAD • OĞULLARI
BÜYÜK DİLBİLGİNİ HASAN KARAHİSARİ.

Edip Ali Baki

On onbeş sene evvel Afyon'da muhtelif mezarlıklar kaldırıldığı vakit hazin bir gaflet ve ta'miri imkânsız bir hatâ eseri, mazideki san'at ve medeniyet hayatının tarihcesini ayakta tutmaya yarayacak olan ve altı yedi asırlık bir memleket folkloru için pek önemli vesikalar definesi olan yazılı ve nakışlı mermer mezar taşlarının hiç olmazsa asırlara göre bir koleksiyon tertip edilene kadar bir cami avlusunda toplu bir halde muhafazası imkânı varken; pek çoğu şunun bunun elinde kalmış bina ve temel duvarlarına, havuz, musluk vesair su işlerine, şuraya buraya israf edilmiş; kayıtsız bir ihmalle yok yere mahvolub gitmiştir. Bunların içinde Türk nakış ve zeynet san'atının en ince örnekleri vardı.

Mazinin ve ataların bu gibi tarihî yadigârları üzerinde işlenen suçlar yalnız burda değil, ma'alesef birçok şehirlerde yapıldığını duyduk ve gördük. Hatta bu gaflet, cehalet baltası maziden kalan birçok değerli bina ve abidelerimize kadar uzanmış, son suç, Üsküdar'da Mimar Sinan'ın eşsiz bir eserinin üzerinde hissizce işlendiği sırada Büyük Türk İnönü'nün vatanperver eli o memuru yakasından tutmuş atmış ve bu ceza ile, ataların kıymetli asârını, körkörüne yokedenlere Başvekaletin 31:1:934 tarih ve 6/370 numaralı ihtar ta'mimiyle yüksek bir ibret dersi vermişti.

Büyük inkılâbımız, terakkimize ve yükselmemize engel olan hurafeleri yıkıp süpürürken, bazı yanlış anlayışlı gafil ve sefil bedbahtlar millî şerefimiz, servetimiz ve ıftiharımız olan abideleri araya katmışlar ve onları da tahribe kalkışmışlardı. Halbuki, aziz Cümhuriye Hükûmeti

5032603
1943-1944-100-111

dünkü imparatorlukta ihmale uğrayan millî abidelerimizi harabiden kurtarmıya çalışıyor. İşte; Türk kahramanı Gedik Ahmet Paşa camii, Afyon'un en kıymetli san'at eserini onbinlerce lira sarfederek ta'mir etti ve aslî güzelliğini aynen yerine getirdi. Öyle, aynı güzellik ve yenilikleki.. ilk banisine.. yerin üstünde değişen bir şey yok! Her şey bıraktığım gibil Dedirtecek kadar...

Afyon'da, katledilmekten kendini kurtarabilen mermer kitabeli eski mezar taşlarını tedkik ederek mühim bir kısmını yedi sene evvel Taşpınar'ın 39, 40, 43 üncü sayılarında neşrettiğim sırada Viranbağ semtindeki kabristanda bir mezar taşı hassatan, dikkat nazarımı celbettir. Ve «Afyon'da bir Âlim Ailesi» nin ilk hareket noktasını verd:

“Mevlâna Kasım bin İmad Elkâtib

“Fi yevmi samın aşere rabiulevvel sene

“Erbea sebine ve semanemie. 874,,

Ve Kasımın oğlunun mezarı da yanı başında:

Elmerhum velmağfur Eşşehid Elmuhtac

İlâ rahmetillâhi tealâ Mevlâna

Abdi Çelebi bin Kasım tarih

Sene sitte ve tis'amie 906.

İmad kim olabilir? Bu sorgu kavsî. Gözümün önünde... Halk arasında, *İmad Dede, Güdük Minare*, Evkafın eski kaydında *“Mescidi Mahallei Öksüzce,,* yeni kaydında *“Keçeciler Pazarı Camii,,* namı altında şöhret bulan cami ve İmad Türbesi hakkında yaptığım araştırmalarda türbenin cami ile alâka derecesini tesbite imkân bulamadım. İkisi de aynı devirdemi yapıldı? Bu sorguya değerli bir mimarımız cevap verdi. Afyon'da vazife ile bulunan Umum Vakıflar Müdürlüğü İnşaat Müdürü B. Nihad'la birlikte İmad camii ve türbesine yaptığımız ziyarette, mumaiyle buranın inşa tarzında ve bina taşlarının faslı müstereklerinin aynı istikamette devamından herikisinin de bir devirde yapıldığını tesbit etti. Ve bu suretle caminin İmad tarafından veya onun namına yapıldığı kanaatine vardım. İmad Dede türbesinde iki sanduka var. İkincisinin İmad'ın eşi olduğu tahmin ediliyor. Camide münferid ve kime aid olduğu bilinmiyen bir kabirde var.

İmad hakkında birçok aydın ihtiyarlar arasında yaptığım incelemelerde: O Afyon'da Müftilik yapıyor, bütün ülemanın başında. O vakit

Karahisar ilim pazarı ve ülemanın birikinti yeri, İmad Türk Filozofi Nasrettin medrese arkadaşı! —N. Hoca merhumun, İmad daha doğmadan gelip geçtiğini biliyoruz.—

Timur Anadolu istilâsında, Afyon'a uğrayor. —Ordukâhı Cirit Kayası önünde Ülemaya hürmetkâr. İşte İmad, Âbapuşî Bâli—Mevlâna Alâettin, İshak Fakih.. Bunların yüzüsuyu hürmetine Karahisar'a kara alın yazısı meşk etmeden, El dokunmadan Kütahya'ya gidiyor.

İmad, Olucak civarında Selçaklı Alâettin'in şimdi harap medresesinde müderrislik etmiş. Hocalardan, ona İmadiyelislâm deyenler de olmuş. Fakat, Halk onu sağlığında da beş asır sonra da İmad Dede diye anar ve ilmî arzularında onun aydın ruhundan bir şey bekler.

Vaktile İmad Dede camiindeki Sıbyan mektebinde, çocukların tekrarladığı çok dikkat çeken sözler, onun tükenmez ilim kaynağından sızıp gelen en önemli ve canlı bir belgesidir. Mektepte, kalfalar hocanın önünde ders okurken, her kalfanın kendi okurçırakları tarafından tekrarlanan bu sözler asırlarca devam etmiş. Afyon'un aydın ve fazıl Müftisi Hüseyin Bayık üstadımızın altmış yıl önce öğrendiği bu kısa kısa deyişler daima genç hafızasından bahar çiçeği açıyor; kalfa okurken çocuklar bağırıyor: *“Aman İmad Dede! Canım İmad Dede! Dalgıç dal, dal! Dalgıç dal, dal! Kalfam bil, bil! Dalgıcı daldırıyorum! Kalfamı bildiriyorum!,,*

Âlim İmad bizlere imdad! İmdad! Dergibi.. Vefakâr bir safvet nağmesi içinde, çocuk çiviltılarında altı asırlık bir tarihin ısıltıları..

Bu malûmata ait kafamdaki istifham kavsini daha müsbet vesikalarla çözmeğe çöliştüm: Şeriyye sicilleri üzerinde yaptığım incelemeler esnasında, 1064. H. tarihli sicilde Büyük Şair Abdurrahim Karahisarînin zengin ve âlim kardaşı Mustafa Muslihuttin Çelebi'nin 857. H. yılında, İstanbul'un fethi sıralarında, tanzim ettiği iyilik yapan vâkfiyesinde, şahidler vrasında, İmad'la Kasım, baba oğul, gözüme ilişti. Mezkûr vbkfiyedeki imza sahipleri, o devirdeki Karahisvr'ın en büyük âlimleri içinde Abapûş Balı Bin Ahmed Paşa, Paşa Çelebi Bin Emir Adil gibi Mevlevî büyükleri de var. Âlim ve Şair Balı, Şair Mehmed Semai'nin babasıda o tarihte 106 yaşa malik, pek sayılan ve zamanına tesadüf eden Padişahlarla muhaberesi olduğu söylenen değerli bir adam. Fakat, İmad imzası başta, belliki o ilim ve yaşta ilerde..

Bulduğum tarihe kadar bilinmiyen bu, pek edibâne yazılmış arab-

ca vykfiye, Afyon'un üç bilim burcunu birarada toplamış: Mevleviler, Abdurrahimgil ve İmadgil. Bu üç ailenin aralarında, şimdiye kadar yine belli olmıyan sevgi ve ilgi derecesini öğrenmiş oluyoruz.

Vakfiyede, İmad, imzısının üzerine şünları yazıyor:

"En aziz kardeşim ve en faziletli dostum vakıf muslihuttinin vechi şeri üzerine şu (kitab) vakıfnamede vakfettiği şeylerin sıhhatına şahit eyledi Allah onun sa'yini meşkûr eylesin, ben Karahisar'lı fakir, hakir kul Hacı Muhyittin oğlu İmad'dır. İyilik haliki onları afetsim!,"

Enson imza oğlu Kasım'ın, şöyle :

"Şart ve tahsiliyle vakıfta kayda mutabık olan şeylerin sıhhatına bu vakfiyeyi yazan kulların muhtacı İmad oğlu Kasım," diyor ki Kasım'ın mezar taşındaki Elkâtib vafına Kasım Bin İmad memleketin belki yegâne sicil kâtibi olduğuna işaret. Bu vakfiyenin tertib ve tanziminde Şair ve Âlim Abdurrahim veya başka birinin yardımı olmamış ise -aklımıza gelen şubheyi afetsin!- O yalnız kâtib kelimesinin bugünkü ma'nasile değil.. Âlim kâtibdir.

Vakfiyenin sahibi Muslihüttin ye kardeşi şair Abdurrahim, Afyon da Mısırlıoğlu denmekle ma'ruf Âlim Alâettin oğullarıdır. 14, 15inci asırlarda devam eden bir ilim ailesinin hayatı hakkında; Taşpınar'da "Afyon'lu Büyük Ozan Abdurrahim,, başlıklı uzun tetkik yazımızda tafsilât verdik.

Âlim Mısırlıoğlu, Âlim İmad'ın kardeşi ve faziletli dostları olduğuna göre; Afyon'un ilim, san'at ve servet her bakımdan en parlak hayatını yaşadığı o altın devrinde, ışıklı güneşlerden biri olan İmadgil içimizin karanlık şüphesini aydınlatıyor.

Timur'un buraları istilâsı 1400 yıllarında, saygı gören âlim İmad 50 yaşından aşağı olmıyan, 1453 de çok yaşlı olması lâzım. Ölüm tarihi bilinemeyen Âlim Dedenin uzun ömürlü olduğuna aşağıda, tekrar rast ediyoruz.

Mezar taşlarından anlıyoruz: oğlu Kasım 1470 de ölüyor. Ve Kasım'ın oğlu 1500 de ölen Mevlâna Abdi Çelebi de âlim bir zattı. Çünkü Mevlâna ta'biri o vakitler ancak âlimlere verilen bir unvandı.

Bu itibarla, bir buçuk asırdan fazla ilim hayatı yaşıyan bu dikkat değer ailenin kudret derecelerinin şeklini düşünürken, güzel tesaduf yoluma büyük bir fırsat aydınlığı daha serpti:

Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesindeki yazma kitapları tedkik ederken, 586 numarada kayıtlı, Karahisar'lı Hasan Bin Hüseyin Bin İmad'ın Farsçadan Türkçeye bir lûgatına rastladım. İmad'ın torunu Kasım'ın yeğeni olan Hasan, bu büyük eserini uzun bir tetkik neticesi meydana getirdiğini yazıyor. Yaşı elliden aşağı olmasa gerek. İstanbul fethinde sağ olan Dede, Torun yani asır görmüş İmad, devrindeki yatırlara, Mısrî Sultan, Devrane Sultan, Kesikbaş Sultan, Sultan Divani dendiği halde halk onun yaşına ve ilmine hürmeten, daima İmad Dede demiş..

Bu âlim ailesinin en parlak yıldızı şüphesiz lugat sahibi Hasandır. Ve bu güzel eserile Fatih devri ilim âleminin en muşahhas simâlarından biridir.

Halen tek nushası Afyon Gedik Ahmet Paşa Kütüphanesinde bulunan bu değerli kitap ve müellifi hakkında, ne Keşfuzzunun, Şekayık ve zeyillerinde, ne de diğer hal tercümesi ve Kamus kitaplarında bir kayda rast gelmedik. Ancak kendinden 50 yıl sonra yazılan Nimetullah bin Ahmed, Mübarekûl Rûmî'nin, Nevşehir'de Damat İbrahim Paşa Kütüphanesinde 224 numarada kayıtlı ve 992 H. yılında İst-rumca'lı Osman bin Mahmud tarafından beyaza çekilen Farsca Lûgatının dibacesinde şöyle: *"Pes babisyar küşîş ez çendin luğatcemkerden hemçu uknumi Acem kasımıyyei L. Halimî ve Vesiletülmakasîd, ve Lûgatı Karahisarî ve Sihahi Acem dirinei muhtasar ve Sihahi Acem cedidi kebir ve cüzinhâ ezbisyar kütüb çiydem..."*, diye zikrettiği *Lugati Karahisarî* nin Hasan bin İmad'e ait olduğuna şüphe yoktur.

Kendinden sonra yazılan lûgatlara feyiz kaynağı olan bu büyük âlimin ilim âleminde, tanınmamazlıktan gelinmesine gönlümüz hayretten hayrete teessürden teessüfe düştü.

Biz de koca âlimin kendi ve eseri hakkında öğreneceğimiz şeyleri ancak kitabından çıkarabileceğiz. Kendini o şöyle taktim ediyor: *"...Emma ba'dü çünin güyed ekallülfukera ve eza'fulibad Hasan bin Hüseyin bin İmadül Karahisarî âfâ anhuma yevmî yakûmüleşhad..."*, tevazü sırrile kapladığı irfan aynasında bu kitabı nasıl meydana getirdiğini ve ne gibi kitaplardan, metinlerden istifade ettiğini eserin mukaddemesinde uzun uzadıya izah ediyor ve bu meyanda Mevlâne Hamidüt Dini Sivasi'nin Luce; Ebü Mansürî Fahiri'nin Mi'yari Cemali; Hindü

Şah Nahcivanın'ın Sihahülfürs; Hakîm Katranı Ermevi'nin Müntehab; Hüseyin Tusî Esedî'nin Şevahid; Mevlâna Mutahheri Lâzıkî'nin Miftâhuleddeb; Mevlâna Tacuttini Kerderî'nin Sami; Mevlâna Alliyutti'nin Müşerref; Kadîi Sivasî Mevlâna Lutfullâh Haliminin, Risalei Kasimiyyesi ve Bahrulgarâib ve Tuhfe nam risaleler ve eserlerden istifade ettiğini birçok tettebbülerden sonra yeni bir şekil ve tertib ve eski lûgatcılar tarafından yapılmıyan bir usûl ile kitabını meydana getirdiğini yazıyor. İran'ın en yüksek eserlerinde geçen Acem üdebâ ve Fusehâsının kullandıkları en çetrefil kelimeleri dahi kitabına derc ettiği gibi Farsca'da kullanılan münşeât, muhaverat, mükâlemat, müraselât, Divan ve resailde geçebilen makâlat ve kelimâtı bile ihmal etmediğini; bildiriyor. İkinci kısmında mastar, fiil ve tasrifatı sarf ve nahvile müştekkatının kavaid ve usulunu ayrıca izah ettiğini bildiriyor. Dal ve Zal harfleri arasında esaslı fark olmadığını Emir Mahmut Bin Yemini istişhad ederek zâlin muaccem oldğunu iddia ediyor.

Okuyuculara kolaylık olmak üzere kelimelere de üstün, esire ve zam-maya riayet ederek büyük emeklerle meydana getirdiği bu «Kitabı Fesahat ve Busitani Melâhet» e —*Şamilüllüga*— adını vererek Fatih İkinci Mehmet'e pek çok hürmetli ve ta'zinli kelimeler, cümlelerle ithaf ve kabul buyurmasını rica ediyor.

Her bakımdan akranına faik olan bu lûgatta Farsca kelimelerin karşısına öz Türkçe kelimeler konması yönünden kitap Türkçemizin feyizli kaynaklarından biri olmuştur.

Onbeşinci asırda ayakta duran ve yaşamakta olan temiz Türkçemizi bildirmekle ne büyük şeref hissesi kazanıyor. Beş asır evvel Türklüğe ve Türkçülüğe hizmet ederek ve Karahisar'ın adını Türkiye'nin dört bucağına yayarak...

“*Temam şud in risâlei müşkülküşa bivanillahi teâlâ alâ yedilenam Hasan Bin Kasım Elhakirülfakir afa'llâhü anhumâ der evasıtüşşevval fi şehri Edirne tarih sene aşere ve tisa'mie*., 911. H. Kitabı beyaza çekenin zaif bir kanaatle müellifini amca oğlu olmak ihtimali var.

Kitap, o vakit Türkiye'nin en mühim şehri ve yari hükûmet merkezi olan Edirne'de yazılıyor ve okunuyor. Fakat kitap sonradan buraya ne suretle geldi; müellif kitabını nerede yazdı. Fatih'a Edirne'de mi İstanbul'da mı taktim etti? Kendi nerede yaşadı ve nerede öldü? Eseri yalnız bundan ibaret olabilir mi? Bugün cevapsız kalan sorular..

Lûgatından dikkat çeken kelimeleri de ihtiva eden örnekler:

Farsca	Türkçe	Farsca	Türkçe
Hempâ	Ayaktaş	Mest	Üsrük
Manend	Bendeş	Pare	Kesik
Parola	Bulagaç	Penah	Sığındı
Spehsalâr	Subaşı, Çeribaşı	Derağuş	Kocuş
Đanış	Bilu	Nâle	İnü
Girdab	Yolaguç	Bulentter	Yücerek
Hudavendigâr	İşissi	Turğrû	Donuk yüzlü
Dâr	Uğru asacak ağaç	Derbeder	Kapıdan kapıya
Diğer	Ayrık	Serir	Eleğim sağmal
Nikter	Eyürek	Yadigâr	Andruci
Serkes	Eleğim sağmal	Kâselis	Çanak yalayan
Derviş	Yoksul	Sikal	Yaramaz sanu
Pâkdamen	Arı etekli	Hudavegân	Ulubey
Pelas	Keşişler donu	Duben	Zeyrek
Eymen	İnak	Kâmuran	Dileksüren
Kânun	Ocak	Sebükbar	Yeğni yüklü
Paşe	Atmaca	Peymane	Ölçek
Harabathane	Gelebilgen	Hoca	Baykışı
Spah	Çeri	Şuydide	Ergörmüş avrat
Nümune	Örnek, çeşni	Nâme	Biti
Hale	Ayağılı	Aşınay	Bilişik
Spehbende	Çeribeyi	Tufeyli	Üzüntü
Hüma	Kutlu kuş	Suhten	Göynümek

İmad Dede Camisinde baş ve son tarafları olmiyan ve hangi devirde yazıldığı pekte anlaşılmıyan Türkçe eski bir kuran var. Fersude olduğu için kimsenin dikkat nazarını çekmemiştir. Bu tercüme, her kelimenin üzerine Türkçesi yazılarak yapılmıştır. Eğer caminin İmad'a ait olduğu kesin vesikalarla isbat edilirse, bu kitabın da, bu âlim ailesinden birine hatta doğrudan doğruya İmad'a atfetmek kabil olacak. Türkçülük ceryanı bakımından mühim bir devir olan İkinci Murad zamanının ilmî ricâlinden olan İmad'dan böyle bir yadigâr ümid etmek yersiz değildir. Konya müzesinde de, 16 yıl önce, İkinci Murad devrinde bu kitaba benzer bir şekilde Türkçe bir Kur'an görmüş-tüm ve Babalık gazetesinde “*Beş asırlık Türkçe Kur'an*., diye bir yazı yazmıştım. İkinci Murad'ın Türkçe eserlere verdiği kıymet neticesi, o zamanlar birinci derecede, sayılı ilim merkezlerinden birisi

MİLLİYETÇİLİĞİN BİZDEN İSTEDİKLERİ

-III-

Faruk Sübuti Yensel.

Orta oyunlarında yapabileceğimiz bir inkılâp bize bambaşka bir Türk tiyatrosu hediye edebilirdi. Orta oyunu, hazırlandığı nükte, istihza, izah ve teşrih imkânları ile bizim cemiyet hayatımızın düzenleyici ve terbiye edici bir vasıtası idi. Fakat burada ibtidai bularak kendimizden ortaya fırlatıp attık. Mimarimizde böyle... Semerkant'tan Viyana'ya kadar uzayan geniş bir dünya parçası üzerinde her biri Türklüğün dehâsına şahadet eden binlere yakın eserlerimizi eller beyenir, eller taktir eder. Eller benimsemiye kalkarken biz, bütün bunları çok okunarak rafa kaldırılmış köhne birer kitap derekesine düşürdük. Memlekete temamlı yabancı, temamlı eğreti ve güzelliğ an'anesinden ziyade ihtiyaç otoritesine göre yaratılmış bir mimarî soktuk. Süleymaniye'nin ihtişamlı kubbelerinin beri tarafına keskin hatlı, ifadesiz ve katı bir doğu mimarisinin dejenere apartmanlarını diktik. Yeni mimariye Türk Dehâsından, Türk mimarisinin tarih ve mazisinden bir damla bile eklemek suretile, bu yüce san'atı karakterize edemedik... Ben bu satırları yazarken, aydınatabilirim ki şahsan ne muhafazakârım nede dar görüşlü... Ben de birçok insanlar gibi modern mimarinin, modern san'atın, modern tekniğin milletler hayatında oynadığı rolü taktir edenlerdenim. Fakat her millet, san'atta, tefekkürde ve an'anede, asrın icaplarını, istikbali için benimsediği halde

olan Karahisar'da da bir Türkçe Kuran yazılması ve bunun İmad ailesinden andurucu kalması hayal sayılamaz.

İşte; bulabildiğimiz vesikalarla ortaya koyduğumuz "*İmad, Kasım, Hüseyin, Hasan, Abdi Çelebi*,"den mürekkep bir buçuk asırlık âlim ailesi.. Ve Türk Karahisar'ın iftihar ve şeref kaynaklarından biri olan beş asrın ihmal ve nisyan silindiri altında sesini duyuramıyan bu irfan ailesinin istikbale gülümseyen ışıkları...

Günün birinde bellibelirsiz yanan, bu aile yıldızının ışıkları gittikçe keskinleşir, taşar ve fışkırır ve daha uzaklara yayılırsa ne mutlul..

tesis ve devam fiilinin kuvvetini mazisinden almak gereğini yadırgamaz... Viyana'da ki apartmanın yapı, süs ve çizgisinde modern mimarinin hakim vasıfları ne kadar belirirse belirsin onun umumî manzarasında Viyana'lı Alman'ın burucundan fışkıran güzelliğ an'ane ve şuurunun ışıklandığı renkler ve ifadeler vardır. Modern hayat demek hiç bir vakit bir milletin madde ve mâna bakımından koskoca bir maziye inkârı yabancı bir kalıba girişi hususiyetlerini kaybetmesi demek değildir. Mesele müzikte de böyledir. Türk müziği vardır ve güzeldir. Fakat Türk müziği, bugün en değerli üstadlar tarafından da reddedilmektedir. Halbuki bu hareket tarzı yanlış olduğu kadar da tehlikelidir. Evet, biz usul bakımından Garp müziğini kendimize örnek yapacak bir duruma girmiş bulunuyoruz. Eski tekke ve divan müziğini yeniden diriltecek değiliz. Fakat bir elimiz Doğudan usul alırken, diğer elimizde, alaturga adını verdiğimiz ve temamlı bizim olan musikinin üslup ve karakterinden cevherler ve çeşniler toplayacaktır. Musikimizi asrileştireceğiz. Eskide mevcut dediğimiz kötü unsurları kazıyacak bu unsurların altında kalan cevheri meydana çıkaracak ve işte aynı cevher üzerinde sesin, âhengin, nağmenin mucizelerini düzenliyeceğiz. Bütün Doğu milletleri gibi bizimde tangolarımız, valslerimiz, senfonilerimiz, olacak fakat hangi kulak bunları dinlerse Türkün sesini duyacak, Türkün ruhunu sezecek, Türkün dehasını hissedecek. Bu arada folklör hazinemiz içinde küflenmiş gibi duran halk musikimizden de istifade edecek ve ona ayrı, muhteşem, kutsal bir yer vereceğiz. Halbuki bugün memleket eski ve yeni adı ile iki guruba ayrılmıştır. İkinciler dede efendiye, İtriye, Cemili ve daha nice Türk dahilerini inkâr ve tezyif ederek bütün hayranlıklarını bir Vagner'e, bir Bethofen'e, bir Şopen'e vermişlerdir. İkincilerde Garbin bu taze, her dem taze kudretlerini tadırgayarak, Dedeler'e, İtriler'e, Cemiller'e olan hayranlıklarını insan ayağına dolanan bir taassup haline koymuşlardır. Beri taraftan, halk musikisi halâ büyük bir meçhul gibi halkın içtimâî hazinesinde yatmakta ve gençlik zevkini, his derinliğini, coşkunluğunu yabancı diyardan aramaktadır. Ne taklitçilik nede eski usul üzerinde ısrar, bizi milliyetçiliğın gereklediği vazifeleri yapmış olmak şerefine kavuşturamaz. Musikimiz özlü bir devrime muhtaçtır. Bugünkü müzik bizi tereddiye doğru sürüklemektedir. İnce yaradışlı, içli, kahraman ve efendi Türkün, kendine mahsus mümtaz bir musikisi vardır. Bunu meydana çıkarmalıyız. Bir taraftan musiki

için emekler sarf ederken diğer taraftan da oyunlarımızı hatırlamak lâzımdır. 923 ten sonra dans, bu memlekete gümrüksüz bir âfet gibi girdi dans etmesini bilmiyeni ayıplıyacak, küçümsiyecek kadar ileri gittik. Millî rakıslarımızı ve en başta Zeybeği unuttuk. Gerçi bir vakitler Zeybek oyununda modalaştı. Fakat gazinolarda, umumî yerlerde, kafeşantenlerde, demagoji yapmak için; Bazı açık gözlerin para kazanmak hırslarını yatıştırmak için. Bu yüzden en güzel, en hamasî ve en mânalı oyunumuz düzenini, korelini, imtiyazını kaybetti... Halbuki biz gerek Zeybek oyunlarını, gerek Anadolu'da sayısı bini geçen rakısları, bugünün gezeklerine uygun bir ıslahla düzenliyeblirdik. Böyle yapmadık. Hâlada böyle yapmıyoruz. Oyunlarımızda, türkülerimizde, başlıbaşlarına birer kıymet oldukları halde gündengüne unutulmakta ve Fransız, Alman, İngiliz salonları, bütün an'aneleri, usulleri ve muaşeret sistemleri ile Anadolu'ya bile göç etmektedir. Müzik ve oyun meselesini konuşurken düğünlerimize de geçebiliriz. Düğünlerimiz baştan sonuna kadar birer Avrupa'lı düğünüdür. Nişan törenleri, evlenme törenleri temamlle doğu çocuklarının âdetlerinin bir taklidinden ibarettir. Eski kına gecelerimiz, hamam eğlencelerimiz, el öpme törenlerimiz, gelin alaylarımız kalkmış, bunların yerine Ceymissonun bir Valterin, bir Refalin uyabileceği an'aneler konmuştur. Gerçi biz, yedi gün yedi gece süren eski düğünlerimizi olduğu gibi muhafaza ve tatbik iddiasında değiliz. Fakat folklörümüzü tetkik ederek bu düğünleri bugüne göre ıslâh mümkün değildir?.. Kadınli erkekli bir dost ve aile toplantısı tertip ettikten sonra, eski kına gecesi merasiminden bazı parçaları alarak buna Türk an'anesinin asıl güzelliğini veremezmiyiz? Neden ve niçin düğünlerimizde hâlâ yaşamakta olan türkülerimiz söylenmesin, oyunlarımız oynanmasın?.. Niçin ve neden kadınlarımız bu düğünlere mahsus olarak eski mahalli elbiselerini geymesinler?.. Erkekler Çepkenden neden soğudular?.. Millî kıyafetini hiç bir medeniyet otoritesine kadar inmiyen bir efsan İskoçya'lı, bir Japon, bir Macar köylüsü kadardamı milliyetçi değildir?.. Gelini kaynanaya taktimdeki merasimin neresi çirkindir?.. Kaynananın veya aile reisinin gelin duvağını ihtiramla açısında ve genç gelini oğluna tevdi edişinde göze çarpan büyüklük ve güzellik ihmal edilirmi?.. Birdenbire soyunduk, çırpıplak olduk. Ve Avrupa'nın ilk rastladığımız hazır elbisecisinin uzattığı seçtiğini öğle körükörüne geydik

YEŞİLLİĞE TURKU.

Yeşillik ben seni aramaktayım;
Çiçeği, meyveyi, baharı değil!
Topraktan kucak aç, üstümden değil,
Yeşillik, ben seni aramaktayım!

Yeşil seccadede ayım, yıldızım;
İnce bir türküdür pınarda sızım,
Yalnızım yeşillik kurtar, yalnızım,
Yeşillik, ben seni aramaktayım!

Her şeyi, her şeyi içinde yitir,
Al benim gönlümü yeşilde bitir,
Ben gayri yoruldum sürükle, götür,
Yeşillik, ben seni aramaktayım!

Kucakla beni dal, okşa ey yaprak,
Bir yeni yolculuk taşır her şafak,
İster yakında ol, istersen ırak,
Yeşillik, ben seni aramaktayım!

Ne olur, bir yaprak uykusu görsem?
İçimi sererim akar su görsem,
Yeşilde döşeyim; birgün ölürsem..
Yeşillik, ben seni aramaktayım!

Gözümden çiğ olup düşse göz yaşım,
Her yeni filizle bir olur yaşım,
Tesellim, umudum, tek arkadaşım:
Yeşillik .. Ben seni aramaktayım!

Osman ATTILÂ

ki, yakışmıyor ve yakıştıramıyoruz!.. Ben kendi hesabıma yeniliği seven, yeniliğe gönül bağlamış bir yurttaşım. Memlekette itikat, tefekkür, muaşeret bakımından daha nice inkılâpların yapılmasında gerekli bulurum; fakat yapacağımız ameliyede ilim ve kültürün büyük bir rolü olduğuna inanıyorum. Uzun asırların bize miras bıraktığı bir çok kötülere ayıklarken şerefli bir tarihin bize kadar getirdiği içtimai, kültürel ve millî kıymetleride fedadan çekinmek gereğine inanırım. Bu itibarla makalem yanlış telâkki edilmemelidir. Mazi milletler için hem bir temel hem bir kaidedir. Her millet kendi temel ve kaidesi üzerinde yükselir. Kökünü koparan bir ağaç, dallarına hayatın bir damla üsaresinide veremez. Bu düşünce iledir ki benim gibi her milliyetçiyi ürperten ârıza ve âfetler üzerinde duracak ve yazıma aynı hızla devam edeceğim.

HAKİKATIN GÖLGESİNDE...

Edip Ali Baki

Ahlâk grammerinde aynı manaya gelen iki fiil:
Çalmak ve Çaldırmak.

Kıskançların, öküz olmak istiyen kurbağa gibi şişip patlaması bir şey değil; asıl acınacak halleri, şişip de patlayamamalarıdır!

Bir yeni kötüyü beğenmezsek, eski kötüyü aramamalıyız. Hiç olmazsa değişik manzara seyrederiz!

Başkasına aitharamelmeden ağzına birdamla tat düşürmiyen anadan büyük hukukçu, ve büyük insan İmamı A'zâm doğmuş; rüşvetçi başı Kösem Sultandan da Padişah Deli İbrahim dünyaya gelmiştir.

Daha iyi beklerken pekiyi fırsatlar kaçıırırız.

Talih güneşi ekseriya san'atkârın mezarı üstüne gülümser.

Başkalarına verdiğiniz kıymet ödünç para gibidir; yine kendinize iade edilir.

Bazı sırnaşıklar yüz vermekle doymazlar; astar, ayakkabı, çivi, hatta nal bile isterler!

San'atla servet ayakta ama kafadaş değil, yani san'atkârın servet kârı değil!

İyilere en iyi hizmeti kötüler yapar: Kötüler olmasaydı, iyiler belirsiz olurdu!

GECEDEN GELEN SESLER.

—A. Kayal'a—

Akşam yine muzdarip gömüldü sulara;
Mor gölgeli sular da yandı sonsuz alevler..
Havalandı emeller bezendi ışıklara;
Dinlediler denizin son şarkılarını,
Yıkık sabilde gece, köhne virane evler..

Geceler yorgun, sessiz mehtabın ayağında,
Dalgalar hastaların ümitsiz baş ucunda.
İnledi ve hıçkırdı son kapanan gözlere,
Mersiyeler söyledi, rüzgârların koynunda.
Aşk için elem çeken biçare gönüllere,
İzdirabı dinmiyen, tükenmiyen geceler...

R. Kutman Mollaoğlu.

S O F R A.

—Osman Attilâ'ya—

İnce bir hüznün dökülür yapraklardan
Mes'ut bir sabaha açarken soframızı.
İslatalım mermer musluklardan
Şiir dolu avuçlarımızı.

Bir menekşe kokusu dolar bahçeye
Esen rüzgârdan, yağan yağmurdan serin.
Saklıyalım ninnilerimizi
Sütbeyaz uykularına bebeklerin.

Şükrü ENİS.

Y O S U N.

Birkaç izmaritle midye kabuğu,
Rihtimde dalgın bir insan hali var..
Uykulu gözlere sürünen buğu
Islak bir busedir ve deniz kokar..

Renkli bir sağanak gibi yağan nur,
Mehtap sıtmal bir yüz kadar sarı..
Ağlardan süzülen şarkılı huzur,
Emzirir sükûtu ve uykuları..

Gece bir yosmanın mahmur gözleri,
Derin gökler şebnem kadar bulutsuz..
Eriyor sularda kürek izleri
Ve fecri özliyen dudaklar suzuz..

Nüzhet Erman.

Ç O C U Ğ U M.

Dallar, yapraklar, kuşlar, yağmur
Sonra, altın saçların çocuğum!..
Avuçlarını dolduran kum,
Sahillerinde gündüz rüyalarının.

Bu sular, bu aynalar yıkanacak,
Ve yeşil gözlerin de beraber..
Gecenin cennetine sen,
Çocuğum!

Ben esmer çılgınlığımla başbaşa,
İnsanlardan korkuruyorum;
Gözlerinde son uykum,
Kırık beşiklerin arkasında
Gurbetine ağlıyorum, acılı,
A benim güzel Çocuğum!

Faruk Bayramoğlu.

ELBET BİTER.

Neylemeli bir ahû gözlünün bakışını,
Susuz kuru bir çöle, bir kaç damlacık yeter..
Durdurmak, ne boş emel hayatın akşamını
Bir ömür başladığı noktada elbet biter..

R. K. Mollaoğlu.

Halk Şairlerinin Defterinden:

G Ü Z E L L İ K.

Melahat bağında nevcivan güzel
Bitmiş, çiçeklerin evliyasısın!
Hayal bağlarına dümeden gazel
Paşa güllerin dilrubasısın.

Yıldızları anar elin ayağın
O mahmur gözlerin kiraz dudağın
Sıkıştırır çenberin açma yanağın
Gözler kamaştırır gün zıyasının.

Vasfı halin nasıl yazsın ZÜLÂLİ
Bahardan çalmışsın mor, yeşil alı
Pek keskindir iki kaşın hilâli
Hasıl âşıklara can belâhsın.

Afyon'lu Yusuf Zülâli.

ADANA'LI ZİYA'DAN

PARÇALAR

—40—

DERLİYEN:
B. SİTKİ SENCER

SALHURDE BİR FELEKZEDENİN AĞLAYIŞI.

Felek gün gösterse biraz da yanmam
Esir etti beui gam bucağına.
O hale geldim ki inan, inanmam
Girsem seâdetin tâ kucağına.

Ateşten gömleğe girdim büründüm
Leylâyı yitirmiş Mecnun'a döndüm
Zeman bir Ziya'yı çok gördü, söndüm
Benzedim hayatın bir kacağına.

Felekten çektiğim pek yaman oldu
Ben aman dedikçe bî eman oldu
Helâke giderim, ne zeman oldu
Gittikçe zağ verir dert bıcağına.

Gülşende, çimende gezer bir kuştum
Âkibet şâhîni kahre kavuştum.
Kırıldı kanadım çırpınıp düştüm:
Şimdi de Afyon'da Türk Ocağına.

G A Z E L

Padişah Vahdettine Hicviye:

Cihani kül etti azabi medidi
Zemanın nedir bu? mizaci pelidi.

Huzur-u-seadet hemen bir teselli
Salâhın ve sulhün var ancak nêvidi.

Güzeşte ricale taarruz edenler
Utansın görüp te şu nesli cedidi.

Ne müthiş kıyamet kopardı, diyenler
Zemanın ben'im ben Vahidi Feridi.

Söze yelken açmış kara, ak denizden
Daha seçmiyenler siyahî sefedi.

Aceptir, dökülmüş lühümü anîdin
Yine söylenir bak uzaktan kadidi.

Bozulmuş tabayî ne mümkün ki seçmek
Saidi şakiden, şakiden saidi.

Nasıl bir nühusetfeza ahd idi o
Unutturdu devri Raşadi, Hamidi.

Âdalet hukûkan tutarken müsavi
Ganiyi, fakiri, karibi, baidi.

Sefahet, hiyanet, cebanet ne yüzle
Bu zümre edermiş, halâsa ümidi.

Yine çanışını teazzüz, temayüz
Felânın nesibi fülânın hafidi.

Ölürsem mezarım taşında yazılsın
Bu da binevâ bir hamıyyet şehidi.

Şeriye Sicillerine Göre
Meçhul Halk Tarihi:

Afyon'da Eski Zemanlarda

Y A Ş A Y I Ş.

— 28 —

Edip Âli Bakı.

Afyon'da Cüzzam Hastalığını

Tedavi Eden Tabip:

Baisi terkimi rakim oldurki Sincanlı kazasına ta'bi Saraycık nam kariye sakinlerinden Ali bey bin Mehmet nam kimse meclisi şeri' hatiri lâzimüttevkirde Karahisar Sahib mahallâtından Kasımpaşa mahallesi sükkânından olup işbu rafiylkitap Muhammet efendi nam Etibba muvacehesinde ikrarı tam ve takriri kelâm edip bi emrillâhî tealâ femmimde ve lisanımda (Cüzzam) tabir olunan maraza müptelâ olup timar ve mualece ettirmeye müracaat eylediğimde tarafı şeriden istihkâmen temessük olmadıkça vazı yed ve mübaşeretten imtina etmesiyle mezbur Mehmet efendi benim marazımı vaz'iyed ve mualece eylesün! Halâ dem ve diyetime müteallik davadan zimmetini beri eyledim. Elyevm bu ma'razdan mütevaffa olursam veresemden hususu mezbure müteallik mezbur Mehmet efendiden dava ve niza ve talep ederlerse ledel hükkâm ül kiram mesmu'a ve makbule olunmasın dedikte ma'vakaa zaptan lilmekâl ketbolunup yedi talibe ref olundu harrere evahiri zilkadetişşerife sene: Sitte va sebine ve elf.H.1076.»

Papazı Döğen ve Patrik Vekiline Söven Azgın Bir Ermeni'nin Te'dibi Hakkında:

Ermeni patrik vekili olan Boğus veledi Övid nam rahib meclisi şeri' enverde Medinei Karahisar Sahib mütemekkinlerinden Torus oğulları Ohanis ve Serkiz nam zimmiler ile terafu'edüb işbu mesfur Ohanis zimmi papas zümresinden Dilgan nam papas ile zukak arasında katı vafır munaza'a ve muaraza ve mesfur papasın bigayri hakkın yakasını çak ve başından kavuğunu çamura düşürüb ziyade kesri namus etmekle mesfur papaz benim sakin olduğum odaya gelüb keyfiyeti hali ifade eyledikte ben dahi islahi zatilbeyin etmek iradesile nushu pendetmek murad eylediğimde mesfur Ohanis zimmi kemali rüünet ve huşunet ile nailbienden (nalbant) naşı âleti darb ile benim

SAZ ŞAİRİ FIRARİden

PARÇALAR:

*Cihanda gülmedim garib ser ile
Püsküllü belâyı düz kara bahtım.
Sanma Nemrud odu düştü hicrile
Yanar derunumda köz kara bahtım.*

*Bu cevrü cefayı çeken mert imiş
Karalı bahtım ne namert imiş
Deftere kitaba sığmaz dert imiş
Değil seksen, doksan, yüz kara bahtım.*

*Sefil Kerem kendi kendin yakınca
Dağlar boz bulanık çağlar, akınca
Ferhad ile ol Şirin'e bakınca
Bu derd bize dahi az kara bahtım.*

*Firarî dolanır İran, Turan'da
Ne hoş olur demü devran sürende
Bir mahbubun mah cemalin görende
Çekilir destime saz karabahtım.*

üzerime hücum edüb benim sakalıma ve kisveme ve üzerime giydi-
ğim esvabıma velhasıl yedimde olan senedata seb ve şitemi galiz ile
şitem eyleyüb beni merkumun beyninde mubalâğa ile kesri ırz etmiştir
diye üzerine ba'dedda'va vessual Ohanis zimi cümlesini ikrar eyleyüb
lakin sekran iken söyledim deyu itiraf eylediğinden maada yine kendi
kavimlerinden birkaç nefer zimmiler dahi şahadet eyleyüb mesfur Ohanis
Zimmi ve karındaşı Serkiz kenduye mela'nette refikleri olan Torus
oğlu Artun ve Tosun oğlu Artun ve Zimmiler ile daima yekdil olup niçe
ehli ırz bicürüm kimesneleri ta'ciz ve tazyık ve ızrardan hali olmayub da-
ima izlahı nizamımıza badı ve muvazı fitnedir deyu bigaraz kimesnelerin
ihbarları mucibince mezburlara ta'zir iktiza eyleyüb mütesellimi vakt
olan Seadetlu Hacı İbrahim Ağaya lieclittekrir irsal olundu. 29 Ra-
biülevvel: 1173.H.»

Bu gün çıkmakta olan Halkevleri mecmualarının listesi

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi
Başpınar	Gaziantep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyaş	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
Halk bilgisi haberle	Eminönü
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Karadağ	Diyarbakır
Kara elmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
Ondokuz Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Ün	İsparta
Uludağ	Bursa
Yenitürk.	Eminönü

AFYON'DA NUR

Bir müddettenberi çıkmamakta olan "Nur," dergisi tekrar intişara başlamıştır.

Anadolumuzun en eski ve değerli mecmualarından birisi olan aziz Nur'un devamlı ve ışıklı olmasını diler, A. Sami Onur üstadımızı tebrik ederiz.

İmtiyaz sahibi : A. Sami Onur. Neşriyat Mü. Yahya Akın

Yazı İşleri Müdürü : Edip Âli Bakı,

Yeri : Afyon Halkevi.

Basıldığı Yer : Afyon Doğan Basımevi